

Rode draden opgehaald tijdens de eerste reflectiebijeenkomst - Pitstop - van de lokale coalities op Expeditie

Een ander samenspel bewoners en welzijnswerk: de rijke opbrengst van 5 lokale sessies

De vijf lokale coalities van bewoners en welzijnswerkers uit Apeldoorn, Horst aan de Maas, Utrecht, Voorst en Wageningen hebben de eerste pitstop op hun Expeditie achter de rug. Tijd dus om terug te blikken en reiservaringen op te tekenen. We presenteren ze hier als vijf ontdekkingen die ons, als begeleidingsteam, het meeste raakten.

De vijf Expeditieteams zijn echt op stoom gekomen. Bij het ene team ging dat vanzelf, bij andere teams was er nog iets nodig in de onderlinge relaties. Feit is dat iedere lokale coalitie aangaf dat de samenwerking is verbeterd sinds de start. Er zijn stappen gezet en het vervolg van de Expeditie is door de lokale teams ingericht. Bijvoorbeeld met periodieke gesprekken of intervisie, gezamenlijke trainingen, het naar elkaar toe uitspreken van vertrouwen of gezamenlijke activiteiten. Ook tijdens de pitstops zelf merkten we dat er meer beeld bij elkaar, meer vertrouwen en meer 'flow'. Het versterken en verdiepen van de samenwerking is belangrijker dan de exacte uitvoering van de ingediende plannen van aanpak: de reis, niet de eindbestemming.

1. Eén reisgezelschap: maak (en houd) de onderstromen in relaties bespreekbaar

De initiatieven en de welzijnsorganisaties hebben een geschiedenis met elkaar, en die laat onder de oppervlakte sporen na. Als er zaken onbenoemd blijven, verwachtingen onduidelijk zijn, verschillen van inzicht zijn of er, in het verleden, wrevel is ontstaan over rollen en positie, dan is er werk aan de winkel. Er zijn bijvoorbeeld beelden van 'professionaliteit'. Welzijnswerkers hebben er voor doorgeleerd, dus hun mening telt zwaarder. Maar is dat wel zo? Bewoners hebben hun inzichten in het leven in elkaars nabijheid opgedaan. Misschien is de nieuwe professionaliteit wel dat je daar als beroepskracht dichtbij kunt blijven. Blijft zo'n aspect onbenoemd, dan zit er van meet af aan spanning op de samenwerking. Als de uitvoering van het ingediende plan soepel verloopt, in de wittebroodsweken, speelt deze spanning nog niet zo'n grote rol. Pas als je in de samenwerking op een 'plek der moeite' aankomt, gaan deze onderstromen parten spelen. En kom je samen niet verder. In de vijf sessies zagen we dat de verstandhouding (sterk) verbeterde waar de onderstromen juist wél benoemd werden. Zo ontstaat er een vliegwiel voor positieve verandering. Het samen leren krijgt een impuls en dat zorgt weer voor meer onderling begrip, een betere verstandhouding en samenwerking.

2. De teamgeest: o ja- en aantikmomenten, de hoe gaat het met je?-vraag en de tamtam

Continu in contact zijn, ervaren dat je samen een verband vormt, is cruciaal. Je bent een reisgezelschap en je gaat samen op pad. Door teamgeest maak je samen meters. Je komt onderweg op plekken der moeite, en het verband wordt sterker. In de vijf sessies bleek het geheim te zitten in de onderlinge relaties, het, organisch en actief, naar elkaar omzien en elkaar vasthouden in moeilijke situaties. Of nog subtieler, in de *o ja- en aantikmomenten*,

waarbij je elkaar in het voorbijgaan even aantikt om te vragen hoe het gaat. In die contacten ontstaan de mooiste dingen. Zo werkt de *tamtam*, als een organische manier van communiceren, waarbij je op de hoogte blijft van wat er gebeurt en van elkaars wel en wee. En de *hoe gaat het met je?-vraag* die direct maakt dat je jezelf gehoord en gezien voelt. Dat werkt heel effectief. En er ontstaat een klik, het wordt vanzelfsprekend dat bewoners en beroepskrachten naar elkaar omzien. Het uitwisselen van informatie en het elkaar vasthouden als het moeilijk is, versterken elkaar. Dat is de winst van relatiegericht werken. Niet alleen maar aan problemen en oplossingen, maar in de verbinding en het terloopse contact.

3. Het kompas: werken aan *samenkracht*

Het kompas in deze Expeditie moet leiden naar versterkte en verdiepte samenwerking. Binnen de coalitie, maar ook naar buiten toe. Hoe voorkom je een oneigenlijke concurrentiepositie ten opzichte van elkaar? En hoe behoud je het verband als gemeenten of andere externe partijen of krachten daaraan morrelen? Of als ze, al dan niet met de beste bedoelingen, stappen overslaan in processen? Zodanig dat een initiatief niet *met of door* bewoners is, maar *namens* bewoners wordt? Er is in het denken over ABCD een bekend schema; ‘namens – voor – met – door bewoners’. Dat was in een aantal pitstops een eyeopener. In het ene Expeditieteam ligt de nadruk op *met*, in het andere op *door* bewoners. Dat levert *samenkracht* op. Meestal is die organisch gegroeid en gebaseerd op gedeelde waarden die nergens zijn opgeschreven, maar gewoon zijn ontstaan. ‘Zo doen we dat hier’. Vanuit gelijkwaardigheid. Voor andere Expeditieteams is het een zoektocht waarbij de partners door schade en schande meer naar elkaar zijn toe gegroeid. Wat de ander doet wordt gaandeweg meer begrijpelijk, je praat er met elkaar over en vindt een manier om ermee om te gaan. Belangrijk zijn een open houding, onderling respect, vertrouwen en gelijkwaardigheid. Vanuit de *samenkracht* die je als bewonersinitiatief en welzijnsorganisatie ontwikkelt kun je ook het gesprek met de gemeente of andere partijen beter aan. Want ook die zoeken een uitweg uit de kluwen waarin ze in de loop van de tijd verwickeld zijn geraakt. Daarbij kunnen ook andere initiatieven en organisaties die in de buurt actief zijn, aanhaken. Je ontdekt dat er verschillende manieren zijn om de rijkdom van bewonersinitiatieven te ontwikkelen. En een opgelegd format in het tempo van de gemeente is daarvoor lang niet altijd de beste manier. Bewoners zijn eigenaar van het initiatief dat ze nemen. Dat zorgt er voor dat ook de buitenbeentjes beter tot hun recht komen en het sociale weefsel in de buurt sterker wordt. Dat gaat niet over outputgetallen of een externe agenda. Want wie bepaalt wat telt: de vitaliteit van de buurt of de engere outputcijfers?

4. Samen onderweg zijn: kleiner kijken en doen

De lokale coalities hebben rijke, ambitieuze en omvangrijke plannen van aanpak uitgewerkt en ingediend om aan deze Expeditie mee te kunnen doen. Het vraagstuk dat in nagenoeg alle sessies op tafel kwam, is het belang van de hele kleine dingen. Elkaar gedag zeggen, elkaars naam kennen, merken dat een medebewoner het moeilijk heeft en vragen hoe het gaat. Of een gebaar als iemand gezinsuitbreiding heeft gekregen. Dat zijn allemaal bijdragen

aan het dagelijkse leven in een buurt en in een initiatief. Het is de kunst om een groots en meeslepend plan 'tot leven te kussen' en het niet te laten vermorzelen onder het eigen gewicht, omdat het in beton gegoten is. Zoals een deelnemer het zei: "We hebben een plan van de kleine dingen nodig!". Een plan van de kleine dingen betekent niet dat je uit bent op snelle 'kleine successen' om mensen over de streep te trekken. 'Laaghangend fruit', of 'quick wins', zo wordt het ook wel genoemd. De kleine successen – maar ook de kleine mislukkingen! – zijn geen tweede keus, in afwachting van de 'echte' grote klappers. In het kleiner kijken en doen, werk je met elkaar samen, leer je elkaar kennen en ontstaan er relaties. Die weer leiden tot activiteiten en initiatieven die niet in het plan van aanpak stonden. Zo gaat het in en om je initiatief rondzingen. En van het een komt dan het ander. In een van de pitstops deelde een deelnemer een idee en onmiddellijk gingen andere deelnemers bijdragen aan het plan. "Ja, leuk, dan wil ik wel ...". Zo gebeurt het op de schaal van een buurt, wijk of dorp ook.

5. Verdieping van het samenspel: bewoners in the lead houden

Hoe vaak je er samen voor dat bewoners in the lead blijven en je initiatief niet onteigend wordt? Op activiteitsniveau, als het om leuke dingen voor de buurt gaat, is het vanzelfsprekend dat het initiatief bij bewoners ligt en beroepskrachten ondersteunen. Professionals zijn niet automatisch 'beter' dan bewoners. Buurtgemeenschappen leiden hun eigen leven. De opgave voor beroepskrachten is eerder om bij dat leven aansluiting te vinden en hun eigen *assets* daarbij in te brengen. Ze hebben geen vooraf vastgelegde rol en positie. Je werkt met elkaar samen om tot een succesvolle activiteit te komen, een geslaagde Burendag bijvoorbeeld. Of beroepskrachten kunnen de buurt een trainingsmiddag aanbieden over de energietransitie of de omgang met verwarde personen. Inderdaad, er bestaan ook professionele netwerken met alle overleggen en protocollen die daarbij passen, of professionele interventies. Je kunt je echter afvragen of er sprake is van een bewonersinitiatief als bewoners de 'handjes en voetjes' zijn van een professionele activiteit of dienst. En of een bewonersinitiatief wel deze rol wil spelen in een professioneel netwerk. Of rechttoe-rechtaan gezegd: bij een bewonersinitiatief zijn bewoners in the lead.